

לפניך הני שני אופני מעשיך ונמצאת נלכד על מעשיך ממעשיך וכו'.

וזהו ביאור הכתוב (משלי י"ז) מצדיק רשע ומרשיע צדיק תועבת ה' גם שניהם, אמר גם שניהם ובכל מקום גם הוא ריבוי, רק אמר הכתוב דכל אחד בפני עצמו הוא חטא ועבירה גדולה אם יהיה מצדיק להרשע או להיפך מרשיע להצדיק וק"ו בן בנו של ק"ו אם אחד עושה שניהם וכמו שנתבאר דבכל דבר תופס לעשות ההיפך מדרך התורה. וכן הוא כוונת הפסוק דור עקש ופתלתול, דגם ההולך בדרך עקום רק לעולם בדרך אחד ולעולם לא יעקם עצמו לצד ההיפוך ומנגד לזה נקרא הולך בדרך עקום שלא בדרך הישר והוא דרך עקש, ופתלתול פירושו שזור שנתעקם בשני הצדדים היום עקום לצד זה ואח"כ הוא עקום לצד שכנגדו ההיפך מהקודם ושני הצדדים הוא רק בעקמימות ולצד החטא.

וכן הוא בענין האמונה וכמו שאמר הכתוב (עמוס ב') וחקיו לא שמרו ויתעום כזביהם. דבתורה יש חוקים ומצות, והחוקים הם דברים שאין להם מבוא בהשכל להשיגם וע"כ שמירת החוקים הם קשים קצת יותר משמירת המצות והמשפטים אחר שאין שכל האנושי מחייבן ומשיג אותם ולהחוקים צריך חיזוק יותר באמונה וע"כ עונש העובר עליהם לכאורה נראה דיהיה קטן מהעונש העובר על המצות המובנים בהשכל האנושי כי בחוקים היצה"ר מתחזק יותר וכאמרם במדרש דעל החוקים היצה"ר ורשעים מונים לישראל. אמנם רואים אנחנו בחוש אשר כל אפקורסי הזמן, הכפירה והכחשת האמונה לא בא להם מחמת רוע מזגם שקשה להם להאמין דבר

שאינם משיגים בשכלם רק אדרבה כל המינות שלהם בא להם ע"י אמונה, שראה באיזו ספר דברי מינות הגם שהכותב היה בור ריק גם משכל האנושי, והוא מאמין לכל דבריו וסומך עליו כסומא בארובה לכפור בתוה"ק ונמצא הכפירה באה להם ע"י אמונתם וכפתי מאמין לכל דבריו הכוזבים, [עד כי בטח נוכל לומר על משכילי זמננו כי הם אבערגלויבער] וזהו שהתאונן הנביא וחוקיו לא שמרו, דלא רצו להאמין בחוקים. ויתעום כזביהם דלהכזב ששמע משקרן אחד האמין בהם לתעות מהתוה"ק וכן הוא בענייני למוד התורה אשר הרבה מהאנשים פוטרם עצמם מחיוב הלמוד יען כי שכלו אינו מוכשר להשיג לימוד התורה יען כי הוא בטבע גס השכל. אבל כשנתבונן רב השכל נמצא בו בעסקיו בענייני עולם הזה לרמות ולהשיג פרנסתו וכמו דאיתא בתנא דבי אליהו זוטא פרק י"ד וז"ל פעם אחת הייתי מהלך ממקום למקום ומצאני אחד שלא היה בו לא מקרא ולא משנה והיה מתלוץ כנגדי ואמרתי לו בני מה אתה משיב לאביך שבשמים ליום הדין אמר לי רבי יש לי דברים שאני משיב בינה ודעת לא נתנו לי מן השמים שאקרא ואשנה אמרתי לו מה מלאכתך וא"ל צייד כו' אמרתי ומה להביא פשתן ולארוג מצודות ולהשליך לים נתנו לך דעת ולדברי תורה שכתוב כי קרוב אליך הדבר מאד לא נתנו לך דעת מיד היה מרים קולו ובוכה אמרתי לו אל ירע לך שכל באי עולם הם משיבין תשובה זו על אותו ענין שהם עוסקים בו אבל מעשיהם מוכיחין עליהם כו' עכ"ל. וכל זה מבואר כדברים הנ"ל.

אל תירא מרדה מצרימה כי לגוי גדול וגו' ואנכי אעֹךְ גם עֹלָה. יש להבין כפל